

Sygn. akt: III AUa 797/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski

Sędziowie: SSA Jacek Zajączkowski (spr.)

SSO del. Anna Rodak

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 12 lutego 2013 r. w Łodzi

sprawy **W. Z. i M. K. przy udziale zainteresowanej R. M. - firma (...) w Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o podleganie obowiązkowi ubezpieczenia,

na skutek apelacji W. Z. i M. K.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi

z dnia 17 lutego 2012 r., sygn. akt: VIII U 19/11;

1. oddala apelację;

2. zasądza od W. Z. i M. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. kwoty po 120 (sto dwadzieścia) złotych od każdego z nich, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

III AUa 797/12

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 18 listopada 2010r. i 19 listopada 2010r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że W. Z. i M. K. nie podlegają ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu rentowemu, chorobowemu jako wykonujący pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą na rzecz płatnika składek (...) R. M. z siedzibą w Z., w okresie od 1 listopada 2005r. do 30 czerwca 2008r., podnosząc pozornie zawartych umów, mających na celu uniknięcie opłacania wyższych składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej w stosunku do składek, jakie zostały opłacone z tytułu umowy o pracę nakładczą. Ponadto Zakład podniósł, że przedmiotowe umowy są nieważne z uwagi na sprzeczność z zasadami współzycia społecznego, gdyż opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne od tak niskich podstaw, jak czynili to W. Z. i M. K., i ewentualne korzystanie ze świadczeń z tych ubezpieczeń jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego w stosunku do pozostałych osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą opłacających składki na ubezpieczenia społeczne z tytułu jej prowadzenia.

W odwołaniach od powyższych decyzji, W. Z. i M. K. wnieśli o ich zmianę i ustalenie, że podlegają ubezpieczeniom społecznym jako wykonawcy od 1 listopada 2005 roku na podstawie umowy o pracę nakładczą. Odwołujący podnieśli, że w ramach zawartych umów o pracę nakładczą zajmowali się rozcinaniem ulotek reklamowych gilotyną. Nadto stwierdzili, że nawet jeśli by przyjąć, iż w niektórych miesiącach ich wynagrodzenie było niższe niż 50% najniższego wynagrodzenia, to taki stan rzeczy nie może obciążać pracownika, bowiem to do obowiązków pracodawcy jest posiadanie wiedzy na temat przepisów. Nadto podkreślili, że fakt iż zarobki ich kształtowały się na niższym poziomie niż 50% minimalnego wynagrodzenia nie może świadczyć o tym, że takiej pracy nie wykonywali

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołań.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 17 lutego 2012r. oddalił odwołania, zasądzając od powodów na rzecz pozwanego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie Sądu I instancji zapadło w następującym stanie faktycznym:

Działalność (...) jest prowadzona przez wnioskodawców jako wspólników od 1989r. początkowo jako spółka cywilna a następnie jako (...) D., K., (...) spółka jawna. Polega ona na sprzedaży i usługach związanych z montażem kominków.

W. Z. i M. K. z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (...) spółka jawna od stycznia 1999r. w przypadku W. Z. do maja 2005r., a w przypadku M. K. do czerwca 2005r. rozliczali z tego tytułu składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Od 1 maja 2005r. do 31 października 2005r. W. Z., a od 1 czerwca 2005r. do 31 października 2005r. M. K. dokonali zgłoszenia z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej tylko do ubezpieczenia zdrowotnego jako osoby, które dokonały wyboru obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu zawarcia umów zlecenie lub umów o świadczenie usług wykonywanych na rzecz płatnika składek (...) K. O..

Od 1 listopada 2005r. odwołujący zostali zgłoszeni do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych emerytalnych i rentowych przez zainteresowaną (...) R. M. z tytułu świadczenia umowy o pracę nakładczą.

W. Z. i M. K. w dniu 1 listopada zawarli kolejne umowy o pracę nakładczą z R. M. firma (...) w Z., na czas określony od 1 listopada 2006r. do 31 października 2007r., w której w § 1 określona została praca do wykonania przez wykonawców, która miała być wyznaczana w zależności od aktualnego zapotrzebowania nakładcy - według comiesięcznej specyfikacji. Szczegółowy rodzaj, zakres pracy i termin jej wykonania określać miało każdorazowo zlecenie robocze, wydawane indywidualnie wykonawcy. W § 4 strony zaznaczyły, że nakładca będzie zapewniać materiały pozwalające na osiągnięcie minimum najniższego wynagrodzenia. W § 10 umowy przewidziano, że wykonawcy otrzymują za pracę, po wykonaniu zlecenia roboczego, wynagrodzenie obliczone według stawki jednostkowej ustalonej przez nakładcę dla danej pracy zgodnie z obowiązującymi w tym czasie przepisami. Wynagrodzenie to wykonawcy mieli otrzymywać po wykonaniu zlecenia na konto/do ręki w terminie 20-ego kolejnego miesiąca

Praca wykonywana przez odwołujących miała polegać na cięciu ulotek dostarczanych przez (...) i roznoszeniu ich.

Podstawowym dochodem W. Z., jak i M. K. pod koniec 2005r. był dochód z działalności gospodarczej. Firma zatrudniała około 10 pracowników. Odwołujący pracowali w firmie po 8 godzin dziennie.

Od 1 lipca 2008r. W. Z. i M. K. zostali wyrejestrowani z obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z tytułu umowy o -pracę nakładczą na rzecz płatnika (...) i ponownie zgłosili się do powyższych obowiązkowych ubezpieczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

W. Z. wykazał następujące przychody w latach 2005 - 2008:

w 2005r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą od 1 listopada do 31 grudnia 2005r. - 170 zł - z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej za cały 2005r. - 1.131.737,73 zł (dochód 78.610,30 zł)

w 2006r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą - 2.292 zł

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej - 1.305.345,10 zł (dochód 139.094,34 zł)

w 2007r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą - 2.230 zł

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej - 1.514.144,17 zł (dochód 183.588,34 zł)

w 2008 r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą - 1.160,00 zł

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej - 1.883.090,49 zł (dochód 249.351,96 zł)

M. K. wykazał następujące przychody w latach 2005-2008:

w 2005r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą od 1 listopada do 31 grudnia 2005r. - 160 zł,

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej za cały 2005r. - 1.098.451,33 zł (dochód 5.098,23 zł)

w 2006 r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą za cały 2006r. - 2.295 zł,

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej za cały 2006r. - 1.267.115,67 zł (dochód 133.3 86,08 zł)

w 2007 r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą - 2.230 zł,

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej - 1.469.610,51 zł (dochód 178.1888,67 zł)

w 2008 r.

- z tytułu umowy o pracę nakładczą – 860 zł,

- z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej - 1.827.705,47 zł (dochód 242.018,08 zł)

R. M. prowadzi działalność gospodarczą od 1 września 2004r. na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta Z..

W latach 2007-2010 zainteresowana złożyła do urzędu skarbowego informacje o przychodach i dochodach z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w następującej wysokości:

za 2005r. - przychód 11.356,84 zł, dochód brutto 976,50 zł,

za 2006r. - przychód 107.610,00 zł, dochód brutto 1.035,25 zł.

W latach 2007-2008 zainteresowana złożyła do urzędu skarbowego informacje o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy PIT-11 wykazując przychód i dochód w następującej wysokości:

za 2007r. - przychód 5.843,40 zł, dochód brutto 5.355,14 zł,

za 2008r. - przychód 24.522,30 zł, dochód brutto 22.932,60 zł.

W okresie od 1 listopada 2005 r. do 30 czerwca 2008 r. płatnik (...) wykazał w dokumentach rozliczeniowych podstawy wymiaru z tytułu świadczenia umowy o pracę nakładczą przez:

- W. Z. w wysokości: w 2005r. za XI - 170 zł, XII - 162,50 zł;

w 2006r. za I - 130 zł, II - 180 zł, III - 450 zł, IV - 120 zł, V - 140 zł, VI - 120 zł, VII - 140 zł, VIII - 450 zł, IX - 130 zł, X - 120 zł, XI - 150 zł, XII - 130 zł;

w 2007r. za I - 140 zł, II - 450 zł, III - 120 zł, IV - 140 zł, V - 150 zł, VI - 130 zł, VII - VIII - 120 zł, IX - 450 zł, X - 120 zł, XI - 140 zł, XII - 130 zł;

w 2008 r. za I - 120 zł, II - 120 zł, III - 450 zł, IV - 120 zł, V - 130 zł, VI - 100 zł oraz po wyrejestrowaniu z obowiązkowych ubezpieczeń: VIII - 120 zł, IX - 380 zł, X - 120 zł;

- M. K. w wysokości:

w 2005r. za XI - 160 zł, XII - 175 zł;

w 2006r. za I - 120 zł, II - 190 zł, III - 130 zł, IV - 450 zł, V - 120 zł, VI - 140 zł, VII - 120 zł, VIII - 120 zł, IX - 150 zł, X - 450 zł, XI - 120 zł, XII - 130 zł;

w 2007r. za I - 150 zł, II - 120 zł, III - 140 zł, IV - 150 zł, V - 450 zł, VI - 120 zł, VII - VIII - 140 zł, IX - 130 zł, X - 120 zł, XI - 450 zł, XII - 120 zł;

w 2008r. za I - 130 zł, II - 140 zł, III - 130 zł, IV - 120 zł, V - 150 zł, VI - 100 zł.

Wysokość podstawy wymiaru składek z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie od listopada 2005r. do czerwca 2008r. kształtowała się od 1.391,12 zł do 1.790,39 zł.

Najniższe wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło w 2005r. - 849 zł, w 2006r. - 899,10 zł, w 2007 r. - 936 zł, w 2008 r. - 1.126 zł.

Jak ustalono w innych sprawach prowadzonych przed Sądem o ustalenie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartych z (...) umów o pracę nakładczą, zainteresowana w latach 2005-2010 zatrudniała na podstawie umowy o pracę nakładczą około 150 ubezpieczonych, którzy jednocześnie prowadzili pozarolniczą działalność gospodarczą. Wydanych zostało 150 decyzji, z których zaskarżono 30. Wszystkie decyzje są prawomocne.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz poczynionych na jego podstawie ustaleń, Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołania nie są zasadne i jako takie podlegają oddaleniu.

Stan faktyczny ustalony w niniejszej sprawie daje bowiem podstawę do przyjęcia, że umowy o pracę nakładczą zawarte przez W. Z. i M. K. z firmą (...) R. M. są nieważne w świetle art. 83 k.c. w zw. z art. 300 k.p., ponieważ zostały zawarte dla pozorów. Strony nie miały zamiaru realizować obowiązków wynikających z powyższych umów, a jedynym ich celem było umożliwienie odwołującym uzyskania drugiego tytułu do ubezpieczeń społecznych i tym samym uniknięcia opłacania składek z tytułu prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. Z tego też powodu W. Z. i M. K. nie spełniali warunku do objęcia ubezpieczeniami społecznymi w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 października

1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), bowiem w spornych okresach nie byli osobami faktycznie wykonującymi pracę nakładczą.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący nie wykazali, aby na podstawie powyższych umów była wykonywana jakakolwiek praca. Strony umów o pracę nakładczą zawarły je jedynie w celu zagwarantowania odwołującym możliwości skorzystania z wyboru korzystniejszego tytułu ubezpieczenia, z którego odprowadzali składkę w znacznie niższej wysokości niż składki, jakie musieliby odprowadzać z prowadzonej działalności gospodarczej. Zdaniem sądu, odwołujący nie wykonywali żadnych obowiązków na rzecz zainteresowanej w ramach podpisanych umów, zaś zainteresowana nie oczekiwała od nich wykonywania takich obowiązków. Nie bez znaczenia jest przy tym fakt, że pomimo, iż odwołujący zgodnie twierdzili, że zajmowali się cięciem ulotek dostarczanych przez pracownika firmy (...) nie potrafili wskazać czego ulotki te dotyczyły, chociaż wykonywali te pracę prawie dwa lata. Nadto nie przedstawili żadnego dowodu potwierdzającego ich zeznania w postaci chociażby dokumentacji osobowej, wszystkich zawartych umów o pracę nakładczą z (...) na sporny okres, czy comiesięcznej specyfikacji zleconych prac do wykonania, zleceń roboczych, o których mowa w podpisanych przez strony umowach o pracę nakładczą. Nadto brak jest potwierdzenia wypłat kwot zadeklarowanych jako podstawy wymiaru składek z tytułu wykonywania tych umów.

Sąd podkreślił, że przepis § 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 roku Nr 3, poz. 19 ze zm.) stanowi, że w zawieranej umowie strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50 % najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie art. 774 pkt 1 Kodeksu pracy, zwanego dalej "najniższym wynagrodzeniem". Jeżeli praca nakładcza stanowi dla wykonawcy wyłączne lub główne źródło utrzymania, ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie wynagrodzenia nie mniejszego od najniższego wynagrodzenia. W niniejszej sprawie W. Z. i M. K. z tytułu wykonywanych umów o pracę nakładczą osiągnęli wynagrodzenie w wysokości od 100 złotych do 450 złotych miesięcznie, natomiast w latach, w których odwołujący byli związani przedmiotowymi umowami o pracę nakładczą, minimalne wynagrodzenie za pracę kształtowało się na poziomie: od 1 stycznia 2005 roku - 849,00 złotych, od 1 stycznia 2006 roku - 899,10 złotych, od 1 stycznia 2007 roku - 936,00 złotych, od 1 stycznia 2008 roku - 1.126,00 złotych,

Z powyższego wynika, że strony przedmiotowych umów nie były zainteresowane faktyczną ich realizacją, gdyż nie wykonywały zobowiązań wynikającego z § 3 powołanego wyżej Rozporządzenia oraz § 4 rzeczonych umów, zgodnie z którym nakładca zapewniać miał materiały pozwalające na osiągnięcie minimum 50% najniższego wynagrodzenia. Zawarcie formalnej umowy o pracę nakładczą było, zdaniem Sądu, nakierowane wyłącznie na skorzystanie z możliwości wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego, związanego z opłacaniem zaniżonych składek z nieuprawnionego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym przez osobę niewykonywającą pracy nakładczej w uzgodnionym rozmiarze. Jednocześnie zawarcie tej umowy było także korzystne dla R. M., gdyż łącznie z jej zawarciem strony podpisały umowę ubezpieczenia na życie odwołujących za pośrednictwem właśnie R. M..

Zgodnie z treścią art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Z czynnością prawną pozorną mamy zatem do czynienia wówczas, gdy występują, łącznie, następujące warunki: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozorów, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów, czyli być aktywnym uczestnikiem stanu pozorności. Pierwsza i zasadnicza cecha czynności pozornej wyraża się brakiem zamiaru wywołania skutków prawnych, jakie prawo łączy z tego typu i treścią złożonego oświadczenia. Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy stwierdził, że zawarte przez W. Z. i M. K. z firmą (...) R. M. umowy o pracę nakładczą dotknięte są wadą pozorności. Czyniąc te ustalenia Sąd Okręgowy w Łodzi miał także na względzie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 roku o sygn. akt III UK 75/07 (OSNP z 2009 roku, Nr 3 - 4, poz. 53), zgodnie z którym wykładnia funkcjonalna i systemowa przepisów prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku o doniosłości prawnej tylko takiej umowy o pracę nakładczą, w której strony uzgodniły i realizowały rozmiar wykonanej pracy nakładczej w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego

wynagrodzenia za pracę. Pozorna umowa o pracę nakładczą, na podstawie której strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych cech (elementów) tego zobowiązania dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę nie stanowi tytułu podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą (art. 6 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 2 in fine ustawy z dnia 13. 10. 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j.: Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.).

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że w systemie ubezpieczeń społecznych obowiązuje zasada solidaryzmu. Polega ona na tym, że ubezpieczeni uiszczają do tego systemu wkład odpowiadający ich możliwościom. Tymczasem, działania odwoływanych zmierzały do tego, aby zminimalizować wysokość uiszczanych do tegoż systemu wpłat, nieadekwatnie do jego sytuacji, gdyż głównym źródłem ich utrzymania były dochody z prowadzonej działalności gospodarczej. W późniejszym czasie dla oceny długości stażu ubezpieczeniowego tyle samo znaczy miesiąc, za który uiszczono składkę od 50,00 złotych i miesiąc, za który uiszczono składkę od dochodu odpowiadającego najniższemu wynagrodzeniu w gospodarce czy części przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce. Ten kto włożył do systemu wkład wysoki będzie miał taki sam staż ubezpieczeniowy, jak ten, czyj wkład jest minimalny.

Cel zawarcia umowy o pracę nakładczą w postaci osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą, ale nie może to oznaczać akceptacji dla nagannych i nieobojętnych społecznie zachowań oraz korzystania ze swoich praw w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego. Takie umowy są nieważne, w świetle art. 58 § 2 k.c., jako sprzeczne z zasadami współzycia społecznego.

Sąd Okręgowy podniósł również, że zamiarem ustawodawcy, wyrażonym w treści art. 9 ust. 2 cytowanej wyżej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, nie było umożliwienie ubezpieczonym omijania przepisów o ubezpieczeniu i należnych składkach. Możliwość wyboru ubezpieczenia została wprowadzona w sytuacji istnienia dwóch lub więcej równoważnych podstaw ubezpieczenia. Wyraźnie wskazuje na tę intencję kierunek zmian, jakie zostały w systemie ubezpieczeń społecznych wprowadzone przez dodanie do art. 9 wymienionej ustawy przepisu ust. 2a.

W oparciu o powyższe rozważania Sąd Okręgowy uznał, że sporne umowy o pracę nakładczą, są nieważne z uwagi na ich pozorność (art. 83 § 1 k.c.), a także z uwagi na ich sprzeczność z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Tym samym, organ rentowy w zaskarżonej decyzji prawidłowo uznał, że W. Z. i M. K. w spornych okresach nie podlegali ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania na ich podstawie pracy. Pozorne umowy, jak i umowy sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, nie wywołują bowiem żadnych skutków prawnych, także w prawie ubezpieczeń społecznych. Nie mogą więc stanowić uprawnionego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym.

W związku z powyższym Sąd orzekł, jak w punkcie 1 sentencji wyroku, stosownie do treści art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

W apelacjach W. Z. i M. K. zaskarżyli niniejszy wyrok w całości, zarzucając:

1- naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest: - § 2, 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 31 grudnia 1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą, przez ich błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że nieuzyskanie przez ubezpieczonych wynagrodzenia w wysokości 50% najniższego wynagrodzenia świadczy o pozorności umowy, a nadto fakt nieposiadania umów w formie pisemnej obejmujących cały okres ubezpieczenia oznacza, iż ubezpieczeni przedmiotowych umów faktycznie nie wykonywali;

- art. 298¹ kodeksu pracy, poprzez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie w niniejszej sprawie, polegające na niezasadnym przyjęciu, że to wykonawca, a zatem pracownik, powinien posiadać dokumentację pracowniczą oraz akta osobowe;

- art. 58 §1 k.c. poprzez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie w niniejszej sprawie, polegające na niezasadnym przyjęciu, że umowy o pracę nakładczą zawarte przez wnioskodawców, miały na celu obejście

ustawy, w sytuacji, gdy czynności prawne polegające na zawarciu umów o pracę nakładczą zostały zawarte zgodnie z obowiązującymi przepisami, a wybór tytułu ubezpieczenia był dopuszczalny przez przepisy prawa;

- art. 58 §1 k.c. oraz art. 83 k.c. poprzez ich błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie, polegające na niezasadnym przyjęciu, iż ta sama czynność prawna może być równocześnie kwalifikowana jako pozorna (art. 83 § 1 k.c.) i mająca na celu obejście ustawy (art. 58 § 1 k.c.);

- art. 83 k.c. poprzez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że umowy o pracę nakładczą zawarte przez wnioskodawców były pozorne, w sytuacji, gdy przedmiotowe umowy były faktycznie wykonywane;

- art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że dwie możliwości, jakie daje ubezpieczonemu ten przepis, tj. prawo wyboru tytułu ubezpieczenia oraz prawo do zmiany tytułu ubezpieczenia, nie korzysta z ochrony prawnej i jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego;

2 - naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 232 k.p.c., 233 §1 k.p.c., art. 316 k.p.c. przez wadliwą i wybiórczą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, zasadom doświadczenia życiowego, wskazaniom wiedzy i logicznemu rozumowaniu, co w konsekwencji doprowadziło do dokonania wadliwych ustaleń faktycznych co do tego, że umowa o pracę nakładczą miała charakter formalny, i nie miała na celu rzeczywistej realizacji wynikających z niej zobowiązań, a była nakierowana wyłącznie na skorzystanie z możliwości wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego, o czym mają świadczyć nieumiejętność wskazania czego dotyczyły ulotki, nieprzedstawienie dokumentacji osobowej, comiesięcznych specyfikacji zleconych prac, zleceń roboczych, brak potwierdzenia wypłat kwot zadeklarowanych jako podstawę wymiaru składek z tytułu wykonywania tych umów, nadto poprzez oparcie ustaleń „o praktykę działania firmy (...) i zastosowanie wręcz zbiorowej odpowiedzialności.

Apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołań w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania oraz o zwrot kosztów za postępowanie przed instancją według norm przepisanych.

Apelujący wnieśli również o przeprowadzenie dowodu z dokumentów w postaci odpisów i kopii: PIT 11 za okres 01.01.2008 - 31.12.2008 M. K., PIT 11 za okres 01.11.2005 - 31.12.2005 M. K., (...) M. K. za 11.2005r., (...) M. K. za 12.2005, (...) M. K. za 03.2007, (...) J. D. za 03.2007, na okoliczność faktycznego wykonywania pracy nakładczej przez ubezpieczonych. Apelujący nie powołali się na te dokumenty w postępowaniu przed Sądem I instancji, albowiem odnaleźli je przypadkowo po zakończeniu postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie, które znajduje uzasadnienie w całokształcie okoliczności faktycznych sprawy oraz w treści obowiązujących przepisów prawa.

Niespornym jest, że jako podstawę podlegania ubezpieczeniom społecznym, W. Z. i M. K. prowadzący również działalność gospodarczą wskazali, korzystając z możliwości przewidzianej przez art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w okresie od 1 listopada 2005r. do 30 czerwca 2008r. umowę o pracę nakładczą (art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy).

Zgodnie z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. W orzecznictwie wskazuje się (m.in. przywołany przez Sąd Okręgowy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008r.), że istotnym elementem umowy o pracę nakładczą jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego wynagrodzenia. Zgodnie z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą, należy w takiej umowie określić minimalną miesięczną ilość pracy, tak aby jej wykonywanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50 %

najniższego wynagrodzenia. Jeżeli strony zawierają umowę przy założeniu, że warunek ten nie zostanie dotrzymany, to ich oświadczenia woli dotknięte są pozornością. Pozorna umowa o pracę nakładczą nie stanowi zaś uprawnionego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Z ustalonych przez Sąd I instancji okoliczności faktycznych sprawy wynika, że zawarte w spornych okresach umowy o pracę nakładczą między W. Z. i M. K. a firmą (...) R. M. są nieważne, były bowiem zawarte dla pozorów, aby odwołujący mogli uzyskać korzystniejszą podstawę do ubezpieczeń społecznych. Umowy sporządzone przez strony miały charakter fikcyjny. Ubezpieczeni zainteresowani objęciem ubezpieczeniem społecznym wiążącym się z przywilejem opłacania składek w niższej wysokości, pracy faktycznie nie podjęli i jej nie świadczyli, a obie strony od samego początku miały świadomość, że umowy nie będą obowiązywać. W. Z. i M. K. nie świadczyli pracy i tym samym nie spełniali warunku objęcia ubezpieczeniami społecznymi w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił okoliczności towarzyszące zawarciu umów i zbadał właściwy motyw działania stron. Prawidłowo również nie dał wiary twierdzeniom strony odwołującej, że strony łączyły ważne umowy o pracę nakładczą. Zważyć bowiem należy, że jedynymi dowodami zatrudnienia zainteresowanych są de facto same egzemplarze umów o pracę nakładczą (i to nie wszystkich, które strony zawarły).

Ponadto, z tytułu wykonywanej pracy nakładczej odwołujący osiągnęli wynagrodzenie w wysokości od 100 zł do 450 zł miesięcznie. W tej sytuacji zatem strony nie realizowały zobowiązania wynikającego z § 3 powołanego wyżej Rozporządzenia oraz § 4 samej umowy o pracę nakładczą. Jak trafnie bowiem wskazał Sąd I instancji, w latach, w których wnioskodawcy związani byli przedmiotowymi umowami o pracę nakładczą, minimalne wynagrodzenie za pracę kształtowało się na poziomie: od 1 stycznia 2005 roku - 849,00 złotych, od 1 stycznia 2006 roku - 899,10 złotych, od 1 stycznia 2007 roku - 936,00 złotych, od 1 stycznia 2008 roku - 1.126,00 złotych, od 1 stycznia 2009 roku - 1.276,00 złotych. Skoro zatem pracodawca nie czuł się w obowiązku wypłacać minimalne wynagrodzenie, zaś wnioskodawcy nie dochodzili wypłaty minimalnych kwot, to sytuacja ta upoważnia do stwierdzenia, że strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę. Świadczy to o pozorności umów o pracę nakładczą. W konsekwencji słuszne jest stwierdzenie, że umowy te nie mogły stanowić podstawy do objęcia odwołujących ubezpieczeniami społecznymi. Podniesione w apelacji zarzuty mające podważyć konstatację Sądu Okręgowego o pozorności przedmiotowych umów nie mogą odnieść skutku.

Reasumując, Sąd Okręgowy zasadnie uznał, że strony skonstruowały określoną sytuację prawną dla potrzeb uniknięcia obowiązku ubezpieczenia społecznego od prowadzonej przez odwołujących działalności gospodarczej, a zawarte przez strony umowy o pracę nakładczą były czynnościami pozornymi, które z mocy art. 83 § 1 k.c. są nieważne, umowy te należy też ocenić jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Pozorne umowy, jak i umowy sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, nie wywołują żadnych skutków prawnych, także w prawie ubezpieczeń społecznych. Nie mogły więc stanowić uprawnionego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym. Celem tych umów było uniknięcie przez ubezpieczonych obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Strony nie miały zamiaru zawierania rzeczywistych umów o pracę nakładczą i realizować ich, z których to umów odwołujący mieliby otrzymywać określone wynagrodzenie, zaś zainteresowana, miałaby korzystać z ich pracy, strony zawarły umowy umożliwiające zainteresowanym skorzystanie z możliwości wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego, a w konsekwencji skutkującym opłacaniem niższych składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne. Skoro strony nie zamierzały osiągnąć skutków wynikających z umów, a jedynym celem było umożliwienie skorzystania z wyboru tytułu ubezpieczeń to umowy takie z mocy art. 83 k.c. są nieważne. Fikcyjne, czyli tylko pozorne zawarte umowy, nie mogły stanowić podstawy do objęcia zainteresowanych obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z tego tytułu.

W systemie ubezpieczeń społecznych obowiązuje zasada solidaryzmu. Polega ona na tym, że ubezpieczeni uiszczają do tego systemu wkład odpowiadający ich możliwościom. Tymczasem, działania W. Z. i M. K. zmierzały do tego, aby zminimalizować wysokość uiszczanych do tegoż systemu wpłat, nieadekwatnie do ich sytuacji, gdyż głównym

źródłem ich utrzymania były dochody z prowadzonej działalności gospodarczej. W późniejszym czasie dla oceny długości stażu ubezpieczeniowego tyle samo znaczy miesiąc, za który uiszczono składkę od przychodów z tytułu umów o pracę nakładczą w wysokości do 450 zł, i miesiąc, za który uiszczono składkę od dochodu odpowiadającego najniższemu wynagrodzeniu w gospodarce czy części przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce, która w tym czasie kształtowała się w wysokości do 1.625,48 zł miesięcznie. Ten kto włożył do systemu wkład wysoki będzie miał taki sam staż ubezpieczeniowy, jak ten, czyj wkład jest minimalny. Pomijając fakt wpływu wysokości składki na wysokość świadczenia, dla oceny prawa do świadczeń oba zdarzenia ubezpieczeniowe mają ten sam skutek. Wprawdzie cel zawarcia umowy o pracę nakładczą w postaci osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą, ale nie może to oznaczać akceptacji dla nagannych i nieobojętnych społecznie zachowań oraz korzystania ze swoich praw w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Takie umowy są nieważne, w świetle art. 58 § 2 k.c., jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Odnosząc się natomiast do – podniesionych w apelacji – zarzutów, co do prawidłowości przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie postępowania, stwierdzić należy, iż są one niezasadne. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji wyrokował po dokładnym wyjaśnieniu okoliczności sprawy, w oparciu o wystarczający materiał dowodowy, który ocenił nie przekraczając granic swobodnej oceny, o jakich mowa w art. 233 § 1 k.p.c. Tym samym, Sąd Apelacyjny oddalił na podstawie art. 217 § 2 k.p.c. zgłoszony w apelacji wniosek o przeprowadzenie dowodu ze wskazanych dokumentów, uznając, że okoliczności sporne w niniejszej sprawie zostały już dostatecznie wyjaśnione.

W tym stanie rzeczy, brak jest podstaw prawnych, aby uwzględnić zarzuty apelacyjne. Wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 1 sentencji wyroku. O kosztach postępowania w drugiej instancji - stosownie do jego wyników – orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 3 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.) w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.